

“continuarem de forma individual vinculats al món del Teatre”. El fet que avui traguem de l'oblit Aranyes teatre no és altre que la constatació que actualment sis dels vuit components del grup continuen de forma professional o semiprofessional lligats a l'àmbit del teatre o dels escenaris:

- Margalida Amengual és actriu i directora a la Mostra de Teatre Escolar de Manacor.
- Alicia Caldentey és actriu i treballa en l'àmbit de la gestió cultural amb la companyia La Fornal.
- Pep Lluís Gallardo és actor i cap de producció del Teatre Principal de Palma.
- Toni Gomila és actor, productor i ha estat gerent del Teatre d'Artà.
- Miquel Oliver és músic, tècnic i il·luminador de teatre. Ha estat el tècnic del Teatre d'Artà.
- Marga Ros és cantant.

Per aquest motiu podem afirmar que Aranyes Teatre forma part important de l'aportació manacorina a la professionalització del sector de les arts escèniques a Mallorca els darrers deu anys, i d'aquí el sentit que pretenem donar a la present comunicació.

Després de l'estrena de "Vint x Vint" de Joan Barbero, el grup amb el director, Joan Gomila i Catalina Servera. Teatre de Manacor, 1992.

El Teatre Principal (1922 - 1969)

Dolors Domínguez Henares

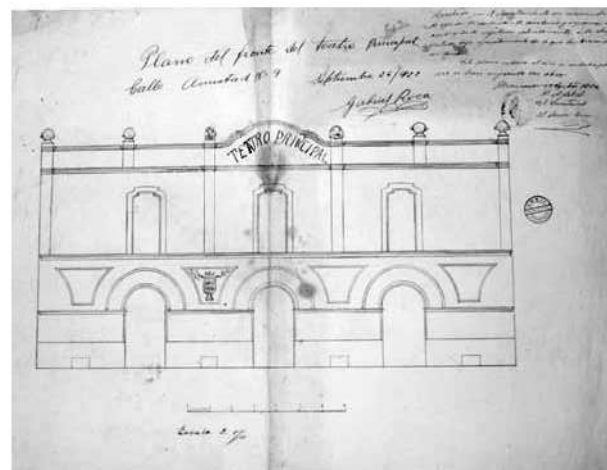
Margalida Febrer Galmés

«Parla per saber el que penses,
treballa per saber el que és capaç de fer.»

-León Daudi-

Introducció

Des de l'aparició del Teatre Femenies l'any 1872 -primer local destinat expressament a representar comèdies- fins a dia d'avui ha passat prop d'un segle i mig. L'interès popular pel món de l'espectacle ha fet que Manacor gaudís dins aquest període de temps d'una sèrie de locals -quatre teatres i diferents cinemes, a més de diversos salons parroquials i locals a l'aire lliure de curta durada- on s'ha alternat la representació d'obres teatrals i altres espectacles amb la projecció de pel·lícules.

Plànol de la façana del Teatre Principal (AMM).

La nostra afició al teatre i al cinema, i el fet de no saber gaire coses sobre la seva història a la nostra ciutat, va fer que ens decidíssim a realitzar aquesta breu comunicació sobre un dels seus edificis més emblemàtics: el Teatre Principal.

La paraula teatre procedeix del grec (*Theatrón*) i significa 'lloc per contemplar'. Si feim un petit repàs

per la història del teatre a Occident, trobam el seu origen a Atenes entre els segles VI i V aC. Però podem cercar les seves arrels molt més enrere, ja que els egipcis ja representaven escenes en honor al déu Osiris.

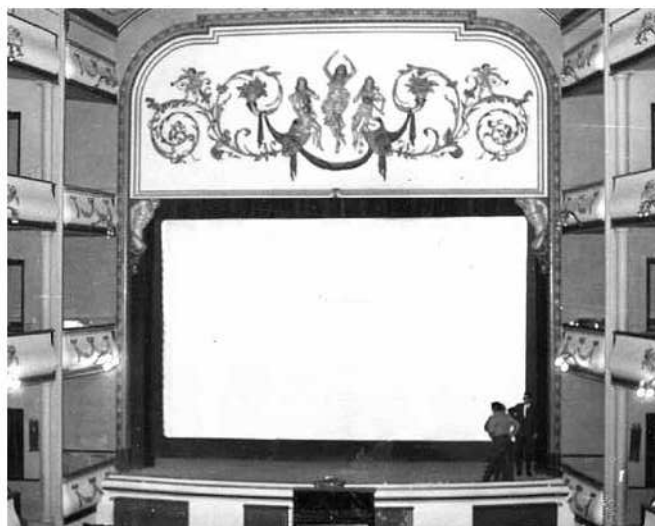
P o d e m comprovar com en la majoria de les cultures l'espectacle teatral procedeix dels actes religiosos o rituals entorn a la mort; o en el cas dels grecs, de les danses rituals que celebraven els *Ditirambes*, cors formats per un grup de persones que cantaven en honor a Dionisios o Bacus, déu de les festes i del vi.

A la Grècia clàssica es varen establir els models tradicionals de la tragèdia i la comèdia. Les obres normalment s'escenificaven a l'aire lliure i no és fins al segle V aC quan es desenvolupa una estructura arquitectònica per poder representar-les.

A més de l'entreteniment, aquestes actuacions oferien a l'espectador diverses perspectives artístiques i religioses, induint-lo a reflexionar sobre la ironia, la moral i el destí.

Els teatres grecs es construïen aprofitant els accidents naturals del terreny; esculpits en els pendents dels turons sorprenien per les seves proporcions harmonioses. Un bon exemple el tenim al teatre d'Epidaure, construït aproximadament el 330 aC i amb una capacitat per a 15.000 espectadors. L'acústica d'aquest teatre és excepcional perquè des de la fila més allunyada es pot sentir perfectament el que es diu a l'escenari.

Encara avui en dia es fan representacions a Epidaure i el festival de teatre que s'hi celebra és el més important de Grècia. Aquest és el teatre més vell i millor conservat dels teatres grecs antics. La major part dels que encara estan dempeus daten del període hel·lenístic del segle IV.

Escenari i pantalla del Teatre Principal. Arxiu de Perlas y Cuevas.

També els romans, grans admiradors de la cultura grega, seguiren les seves passes. Els seus teatres varen imitar els trets fonamentals dels grecs, tot i que varen incorporar alguns elements distintius. Inicialment eren de fusta i desmuntables, i no va ser fins l'any 52 que l'emperador Pompeu va fer edificar el primer teatre de pedra amb una capacitat per a 27.000 espectadors. A diferència dels seus models grecs, s'aixecaven sobre terra plana i tenien diverses plantes. Per tal de millorar l'acústica, els arquitectes romans varen reduir l'orquestra, el lloc reservat a les autoritats, a un semicercle i els espectacles es representaven sobre una plataforma anomenada *pulpitum*, origen dels moderns escenaris.

Segles més tard, amb la caiguda de l'Imperi romà, es produeix un estancament cultural i entre d'altres coses desapareix l'afició per l'art escènic. No serà fins a l'alta edat mitjana quan tornarà sorgir de la mà de l'església, que li dona un enfocament religiós adaptant l'antiga tragèdia grega als temes cristians. Evidentment les obres es representaven a les esglésies i monestirs, per a més endavant passar a les places públiques i deixar de ser exclusivament religioses.

A les acaballes del segle XIX es va produir a Manacor un canvi important. L'augment de la població i el desenvolupament industrial, que tímidament es començava a notar, varen fer que a poc a poc el poble s'anàs transformant i adaptant als nous costums que arribaven de fora. Per això s'ha de reconèixer i valorar l'empenta d'uns empresaris pioners amb visió de futur que varen fomentar, més si cal, l'afició dels manacorins pel teatre. Entre d'altres, Francesc Femenies Estrany (Teatre Femenies, 1872), Bartomeu Servera, Pere Sancho i Joan Juan (Centre de Varietats, 1906) i Josep Fortesa i Gabriel Roca (Teatre Principal, 1922).

Frontispici de l'escenari. Arxiu de Perlas y Cuevas.

Pati de butaques, llotges i pis superior. Arxiu de Perlas y Cuevas.

Passada la primera dècada del segle XX, la nostra ciutat experimentà una certa diversificació. Així doncs, l'augment de la població i el creixement del nucli urbà contribuïren a la modificació de la fesomia del poble. Uns anys abans, el 1879, la inauguració de la línia de ferrocarril Sineu-Manacor ja havia donat un impuls important a l'economia, la qual cosa va suposar una millora per a tota la xarxa de comunicació. Un altre esdeveniment que seria crucial per al desenvolupament en tots els àmbits fou l'arribada de l'electricitat el 1902. El foment de la indústria, que a poc a poc havia donat un impuls a l'economia, fa que el 1912 el rei Alfons XIII concedeixi a Manacor el títol de Ciutat. El 1920 el claustre del convent dels dominics és declarat Monument Artístic Nacional. El mateix any es va inaugurar el passeig d'Antoni Maura i el Sr. Josep Oliver Billoch, aleshores batle de Manacor, exposà al consistori la possibilitat de construir un hipòdrom amb el finançament de l'Ajuntament. Un altre fet que cal recordar és l'aparició del primer exemplar del setmanari *Manacor* el 1921, subtítulat com a *Semanario independiente*.

El 23 de desembre de 1922 s'inaugurava el Teatre Principal, el tercer de la ciutat i considerat com un dels millors de l'illa. L'esplèndid edifici del Banc de Crèdit Balear estava a punt d'inaugurar-se. L'esdeveniment més important de 1923 fou la inauguració del campanar de la nova església, juntament amb l'homenatge que es va fer al rector Rubí declarant-lo Fill Adoptiu i donant el seu nom a la plaça del Palau -avui plaça del Rector Rubí. Per lloar així com toca el rector, es varen celebrar quatre dies de festa anomenats *Fiestas de la Vejez*

y del Pájaro, amb un programa prou atractiu que va treure el poble al carrer. Entre d'altres coses es feren repicada de campanes, sortida de Cossiers, Moretons i gegants, carreres d'homes i cavalleria, i es varen concedir premis als carrers i façanes millor adornats.

Tot i que l'afició al teatre era gran, també hem de parlar del cinema, una activitat més que va dur a terme el Teatre Principal durant la seva existència. En principi, el nou invent tenia una intenció merament documental, però amb el temps els corrents artístics i de pensament el varen convertir en un entreteniment indispensable. De fet, podem qualificar el cinema com un dels grans protagonistes del segle XX, ja que gràcies a ell ens queda constància visual i sonora de l'evolució que ha sofert el món i la nostra societat.

El cinema arribà a Manacor el setembre de 1897 i, com en d'altres llocs, els manacorins també es varen veure trasbalsats per allò que superava la seva capacitat de comprensió, i si volem entendre les reaccions d'aquella societat -incredulitat, sorpresa i, per part d'alguns estaments, bastants crítiques- ens hem de situar en el context de l'època. Per tant, podem parlar d'un poble que a finals del segle XIX tenia una població que ja superava els 12.000 habitants, amb una taxa d'analfabetisme d'un 77% i una situació econòmica molt precària. Evidentment aquest fet estava estès arreu de l'illa i moltes famílies que vivien en la misèria es veien forçades a emigrar. El 7 d'agost de 1889 l'Ajuntament de Manacor acordava sol·licitar al govern la concessió d'una subvenció "...para enjuagar las lágrimas al necesitado e impedir que los amados hijos de Manacor abandonen su cuna en busca de soñadas aventuras, emigrando a otros continentes". Però a principis del segle XX la situació no pareixia que hagués millorat gaire. El 27 de gener de 1906 el *Diario de Mallorca* publicava aquest titular: "en pocos días han llegado a Buenos Aires 700 mallorquines...".

Un any després de la seva inauguració (1923) i després d'unes petites reformes, el Teatre Principal va obrir de nou les portes amb una nova oferta: la de fer cinema. Aleshores els dos teatres que hi havia a Manacor, el Varietats i el Femenies, ja en feien des de 1906 i 1907 respectivament. Amb el temps, *el sèptim art* -així l'anomenarien- acabaria exercint un enorme poder d'atracció entre les classes populars.

Façana del Teatre Principal.

La història del Teatre Principal està plena de vetlades memorables a les quals els manacorins respongueren sempre amb entusiasme. També cal esmentar una persona que va estar molt vinculada al Teatre durant un llarg període de la seva vida: es tracta de Pedro Cortés Cortés. Ell va començar a treballar de porter al Principal quan era un al·lot jove i durant els 47 anys de vida del local fou l'home de confiança de l'empresa.

L'any 1969 l'únic teatre que tenia Manacor va tancar les seves portes amb una funció extraordinària. Tot i que malauradament l'edifici ja ha desaparegut, el Teatre Principal forma part de la nostra història i en el record ens queda un referent cultural per a les futures generacions que es comprometin amb la nostra cultura.

Metodologia

Hem cregut convenient redactar les notícies o esdeveniments més rellevants, així com part de la programació teatral i cinematogràfica més destacada en forma de cronologia per facilitar la seva consulta. No cal dir que aquesta recopilació de notícies i programació del Teatre Principal és bastant reduïda, ja que les comunicacions estan subjectes a un nombre limitat de pàgines. Per poder realitzar aquest treball hem consultat algunes publicacions periòdiques locals, obres sobre el tema, encara que d'àmbit provincial i noticiaris de Manacor. D'alguns anys tenim poques referències, sobretot dels primers anys de vida del Teatre. No hem pogut disposar de la totalitat dels setmanaris de l'època i aquests són imprescindibles per aconseguir dades de la programació d'aquests locals.

Cronologia

1921

2 de novembre: s'inicia l'enderrocament del vell casal de Can Bosc situat a l'antic carrer dels Bous -des de 1863, carrer de l'Amistat-, pel qual els nous propietaris Josep Fortesa (a) *Rincón* i Gabriel Roca, natural de Petra, havien pagat 2.700 pessetes. L'edifici en construcció, que seria considerat com un dels millors teatres de Mallorca, fou bastit amb un pressupost de 130.000 pessetes aproximadament. Les obres duraren catorze mesos i les dugué a terme Miquel Mestre (a) *Cupa*, fent feina amb una mitjana diària de 8 obrers. Després del Teatre va passar a mans d'uns nous propietaris, els germans Gaspar i Francesc Fortesa.

1922

1 d'agost: a proposta de la Comissió de Foment de l'Ajuntament, s'aprova el primer plànol de nova construcció i l'expedient d'obres del Teatre Principal. El segon s'aprovaria el 26 d'octubre del mateix any. En va presentar el projecte Gabriel Roca, un dels seus propietaris.

27 d'octubre: abans que finalitzassin les obres del Teatre ja s'elogiava l'esforç i l'entusiasme dels seus propietaris en el núm. 200 de la revista *Foch y Fum*. També es feia una descripció del que aleshores seria el futur teatre; la crònica acabava així: "se calcula que es capital invertit ascendeix a 40.000 duros, y axó vos demostra que a Manacó se te mes afició a n'es Teatro que no aná a rosegá alló per dins l'iglesi, pues fa mes de vint añys que la tenim amb construcció y encara no está a la mitat mentres que s'obra de que parlam s'ha empleat solament uns catorce mesos. No s'enfadi Mossen Rafel Rubi perque es sa veritat. Enhorabona señós propietaris y que el públich manacorí no sigui tan ingrato de no correspondre a n'es sacrifici que heu fet" (*sic*).

23 de desembre: inauguració del Teatre Principal a les 8 del vespre. El nou teatre va aixecar per primera vegada el teló amb la sarsuela *El anillo de Hierro*, de Miguel Marqués, posada en escena per la companyia de Mariano Beut, contractada expressament a Barcelona. Durant la representació de l'obra va actuar una orquestra de músics manacorins i d'altres que vingueren de Palma. L'esdeveniment va fer que s'omplís el local de gom a gom, ja que va atreure gent d'altres pobles com Felanitx, Inca, Petra i Sant Llorenç. El preu de l'entrada era: butaca, 1 pesseta i general, 25 cèntims. El fet tengué ressò a la premsa palmesana. Destaca la crònica de *La Almudaina* on es feia una descripció del nou teatre de Manacor, que entre d'altres coses diu: "[...] el Teatre Principal es pot considerar com un dels millors de Mallorca, té la façana d'estil clàssic amb tres portals idèntics, fa 37 metres de llarg per 22 d'ample i 14 d'alt. L'escenari té 9 metres de llarg per 19 d'ample i està dotat d'11 cambretes per als artistes. Té previst que tenguí una capacitat per a 2.800 persones còmodament assegudes, repartides en 526 cadires de platea, 26 llotges i tres pisos". El dia de la inauguració el teatre comptava amb 6 llotges proscenii -l'lotges situades al costat de la part anterior de l'escenari-, 18 de platea i 2 de dol. La boca de l'escenari es tanca amb una cortina de vellut de color blau verdós d'11 metres d'alt, amb les inicials TP (Teatre Principal) brodades en color daurat, i més amunt l'escut de Manacor brodat en blau i or. El cel ras del local tenia com a principal decoració una làmpada elèctrica de 8 puntes amb vuitanta-cinc bombetes.

28 de desembre: cinc dies després de la inauguració, la revista *Foch y Fum* publicava un article sobre el Teatre Principal. Aquesta vegada, a més d'elogiar els seus propietaris i el poble manacorí -per respondre amb entusiasme i omplir el teatre-, també feia una crida perquè l'obra d'aquests homes no passés desapercibuda i el Teatre Principal fos motiu d'orgull del poble de Manacor: "Hoy el Teatro Principal no pasa de ser el Teatro de la calle de la Amistad. ¿No es raquítico esto? Si el Ayuntamiento de Manacor no toma el acuerdo de cambiar el nombre de dicha calle el Pueblo, este Pueblo es quien en potente manifestación debe acudir ante la Casa de la Villa y reclamar muy justamente que se de a la calle de la Amistad el nombre de Calle del Teatro Principal. Ya que obra de tanto valor, mérito y provecho, bien merece tener una calle. Fijémonos con el nombre de muchas y pensemos con la fiel balanza de la justicia, lo que va de un Teatro Principal, a una Rectoría, Iglesia, Sacristía y demás antros infectos, blasones del retroceso. Del sensato y artístico Pueblo depende la vida de todo cuanto signifique progreso. El Pueblo tiene la palabra."

1923

Gener: a principi de mes es tanca el teatre per dur-hi a terme unes petites reformes i el dia 24 es torna a obrir per començar la nova etapa cinematogràfica. Aleshores es va instal·lar

el projectador que pertanyia al Teatre Femenies, que llavors ja havia deixat de fer cinema. El programa que va inaugurar la temporada ofería una sèrie de pel·lícules molt variades: el primer episodi de *El Rey de la Plata*, interpretada per Eva Espeier i Bruno Kastner, es va projectar en 8 capítols; *La fuerza de la conciencia*, en 4 capítols, *Los cuatro diablos voladores*, amb Rita Dharcont; *Fuga de presos*, en dues parts, a més d'una pel·lícula còmica. Els films es projectaven amb l'acompanyament d'un piano que tocaven els mestres Gaià i Vadell per amenitzar la funció.

Febrer: balls de carnaval al teatre, organitzats per un grup de joves de famílies acomodades pertanyents al Sindicato Agrícola Manacorens, rivalitzant amb els que organitzava La Reforma. Se celebraren tres gales amb una orquestra formada per setze músics i dirigida pel mestre Gaià. La festa no va anar gaire bé, ja que dies després en un article de la premsa palmesana es podia llegir “[...] hubo reyerta a la salida de los bailes. Un herido por arma blanca y varias detenciones”.

Març: es presenten dues pel·lícules musicals: *Mis Venus* i *Prohibición del beso*. La banda sonora d'aquests films fou interpretada per músics i cantants de la companyia Opereta Cinematográfica, procedent del Líric de Barcelona, dirigits per Hans Albert, director de l'orquestra i autor de les partitures. Durant la projecció s'havia d'aconseguir una sincronització de la imatge amb la música. Resultava divertit veure com quan es rompia la cinta els cantants havien de tornar a cantar una altra vegada el mateix. Els films es varen projectar tres vespres seguits a causa de la gran afluència de públic. A la darrera funció el tenor Mario Cortada oferí un plus de l'òpera *Tosca* i la cançó *Ai, ai, ai*, i el baríton Ramon Portabella donà a conèixer els seus dots de ventríloc.

En un article de *El Correo Catalán* es feia una crònica d'aquest espectacle: “Se ha conseguido acoplar la visión cinematográfica con la palabra y la música. Por medio de un ingenioso mecanismo, el director de orquesta ve reflejada en la pantalla la partitura y los músicos y cantantes situados todos en el foso, llevan a cabo el sonido... Suenan vales delicados, alocados fox-trots, tangos sentimentales y coros de todo genero... El público asiste a la opereta como si esta se representara de verdad.”

1 d'abril: després de la projecció de *La verbena de la Paloma*, va actuar la cupletista mallorquina Maria Morey, acompanyada al piano per Joan Ferrer i el violinista Ignasi Pinya.

13, 14 i 15 de juliol: es tanca la temporada amb tres nits de sarsuela; una companyia de Barcelona escenifica *La Montería*, *Colilla* i *La Viuda alegre*. Aquesta darrera obra feia uns anys que no s'havia representat a Manacor.

Agost: durant l'estiu d'aquest any es tornen a fer algunes reformes. S'aixeca una paret per substituir els cortinatges que separaven l'entrada del pati de butaques i es construeixen les llotges dels pisos. Les localitats es dividien en diferents categories, cadascuna amb un preu diferent. Per això tots els grups socials podien accedir al teatre, però això sí, ocupant llocs ben diferenciats.

1 de setembre: es va iniciar la segona temporada amb la presentació del Trio Los Bonnin's, dirigits per Josep Sartre.

25, 27 i 28 d'octubre: es dugueren a terme espectacles variats en diferents actuacions. Els equilibristes de la Troupe los Cronay; Nacusa, un japonès que realitzà una ascensió sobre una corda lliure; El Professor Alcalde, un il·lusionista de renom que també va passar pel Principal; i per acabar un vistós espectacle de patinatge amb el grup Villand Canich.

Novembre: s'estrena la pel·lícula espanyola *Las carceleras*. La música que acompanyava el film fou interpretada per una orquestra formada per Joan Ferrer, Ignasi Pinya, Bartomeu Gaià i l'amateur Andreu Oliver. La funció va tenir èxit i varen haver de repetir-la el dia següent.

3 de desembre: va debutar la Compañía de Comedias Ceda-Victoreo, representant les obres *Calla*, *corazón*, *Mariela* i *El yunque*. Durant les festes de Nadal es va fer un espectacle de varietats amb les actuacions del grup d'acròbates Les Ocap i els equilibristes The Berno's. Aleshores, en els tres teatres que tenia Manacor -Femenies, Varietats i Principal- hi actuaven simultàniament tres companyies.

1924

Gener: una vegada acabada la temporada nadalenca al Teatre Balear de Palma, la Compañía Ecuestre —formació exclusivament de circ— va actuar a Manacor. A la pista, Mr. Paul Balty, amb sis óssos domats, i l'acròbata Miss Aurora, que va pujar des de l'escenari fins al galliner per un cable tibant.

1925

28 de desembre: es fa un homenatge al president del FC Manacor, el notari Josep Vidal Busquets. Per a l'ocasió es va celebrar un dinar al pati de butaques, retirant abans els seients per posar-hi les taules.

1928

Funció teatral a càrrec del famós actor Enrique Borrás, que va representar tres obres destacades del moment: *El Cardenal*, *Esclavitud* i *El hijo*.

Aquest any s'estrena el sàinet *Sa Pedra i Sa Pedrada*, de Sebastià Rubí Roig, amb música del mestre B. Gaià. També es va estrenar la sarsuela *La flor del bosc*, dins la línia de la temàtica pastoral, obra de l'autor local Andreu Parera Morey. Aquesta darrera obra la varen representar un grup d'aficionats que poc temps després formarien l'Agrupació Artística de Manacor.

1930

23 de novembre: es projecta la pel·lícula *La bodega*, basada en la novel·la de Vicente Blasco Ibáñez, amb Conchita Piquer i Valentín Parera.

1931

Aquest any, en la llista d'imposts corresponent a l'aforament del teatre —malgrat la seva capacitat— consta que solament es varen declarar 832 places. Això ens fa pensar que no s'utilitzaven totes les possibilitats del local.

6 d'abril: a les 21.00 h del vespre es va celebrar un concert extraordinari amb motiu de la inauguració del rellotge de la torre Rubí (el campanar). L'actuació fou a càrrec de Paquita Fortesa, Ricardo Mayral i el baríton mallorquí Maties Morro.

14 d'abril: l'arribada de la nova República —que acabaria set anys més tard— va portar una bufada d'aire fresc a una societat que només havia vist de lluny els invents i progressos del nou segle. El cinema es converteix en un dels grans entreteniments de la gent, que cada vegada es torna més exigent. Les pel·lícules que arribaven de fora obrien les portes a un món desconegut, donant pas a nous costums, més cultura i més educació.

15 de maig: podem veure reflectida l'eufòria col·lectiva del nou sistema de govern a la publicació *Foch y Fum*: “En unes poques setmanes hem passat un parell de sigles, hem recobrat sa dignitat d'homes lliures i deixat de ser esclaus.”

26 de setembre: arriba el cinema sonor a Manacor de la mà d'Antoni Cursach, aleshores copropietari del teatre, juntament amb els germans Fortesa. L'empresa adquireix un projector marca Orpheo Sincronic, amb el qual es va projectar la primera pel·lícula amb so que venen i escoltaren els manacorins:

Publicitat de la primera pel·lícula sonora que es va projectar a Manacor.

El desfile del amor. Una comèdia romàntica protagonitzada per Maurice Chevalier i Jeanette MacDonald.

18 i 19 de novembre: aquests dos dies hi va actuar el Trio Duncan; l'espectacle de cant i ball que varen oferir, va “entusiasmar el públic manacorí”, segons la premsa de l'època.

9 de desembre: més de dues mil persones omplen el teatre per escoltar el diputat i president del partit d'Acció Nacional, José M. Gil Robles, que havia estat convidat per la Congregació Mariana. La conferència va estar a punt de no celebrar-se a causa de la situació política del moment.

24 de desembre: el Teatre Principal i el Centre de Varietats varen arribar a un acord amb les entitats polítiques i socials per, a partir de llavors, cobrar un lloguer per poder fer tota classe de reunions i mítings. Dues-centes pessetes el Teatre Principal i cent el Centre de Varietats.

1932

16 i 17 de gener: hi actuà una companyia de circ procedent del Teatre Circ Balear de Palma. El públic va omplir el teatre per veure una correguda de bous a càrrec dels clowns.

16 d'abril: se celebra una vetlada musical a càrrec de les orquestrines Jazz Band i Manacor Drach.

1 de maig: actuació de Sako, el ruiseñor de Rusia.

25 i 26 de maig: a les 9 del vespre hi actua La Troupe Imperial China See Hee, procedent del Circ Price de Madrid. Completaren el programa Montelis Solsona, dues senyorettes que cantaven a duo.

27 de maig: s'estrena una funció a benefici dels damnificats del recent desbordament del torrent. L'Agrupació Artística va representar les obres *Amor de muñecos* i *Divorcios frustrados*, de Sebastià Rubí Roig i Gabriel Fuster Fortesa, amb música d'Antoni M. Servera.

27 d'agost: es va celebrar un concert del baríton manacorí Antoni Truyols (a) *Raull*.

Octubre: el setmanari *Voz y voto* va publicar els preus dels anuncis de pantalla que es feien a totes les sessions: una projecció, 2 pessetes; una projecció contractada per un mes, 9; per tres mesos, 23; per sis mesos, 36; i per un any, 50.

El mateix mes d'octubre se celebrà una altra funció per ajudar els damnificats de les inundacions, organitzada pels empresaris i empleats del teatre i l'empresa concessionària de la pel·lícula *Hombres en mi vida*. El senyor Cortès va oferir de franc la seva camioneta per portar-hi els músics, que també s'oferiren gratuïtament a fer una cercavila de propaganda de la funció. La recaptació, juntament amb els donatius dels abonats, fou de 688,65 pessetes.

3 de novembre: s'estrena la sarsuela en dos actes i quatre quadres *Luz negra*, de l'autor local Andreu Parera Morey, i *Llegó tarde, Katrastroff...*, de Sebastià Rubí, amb música del mestre Antoni M. Servera.

11 de novembre: s'hi celebra un míting de propaganda electoral del Partit Republicà Federal. Entre els oradors hi ha el Sr. Francisco Carreras, candidat i exgovernador de Balears.

19 de novembre: Teresita Daniel —Mis Espanya 1932— ofereix un recital de piano a benefici dels damnificats de la torrentada. Va interpretar *Tus ojitos negros*, de Falla i *La filadora*, de Manén, a més d'altres obres que hagué de repetir per correspondre els aplaudiments del públic.

1933

8 de novembre: s'hi celebrà un míting de l'agrupació Republicana-Socialista que va omplir el local. Tres dies després, l'empresa va fer públic que una vegada acomplerts els compromisos no llogaria més el local per a actes polítics.

10 de novembre: míting organitzat pel Partit Lliberal, amb la participació del batle de Palma, el Sr. José Tomàs Rentería.

1934

13 d'abril: es va celebrar un dels actes de les festes commemoratives del tercer aniversari de la República. La funció va ser organitzada per la Comissió de Festes de l'Ajuntament i hi va actuar la coneguda companyia de Palma Cortès-Fortesa, que va posar en escena l'obra en tres actes de Fola Igúrbide *Los dioses de la mentira*.

14 i 15 d'abril: es projecta la pel·lícula *Reina del Amor*, amb Claudette Colbert i Fredric March.

23 d'agost: la companyia de Teatre Regional de Catalina Estelrich debutà amb la comèdia d'*En Cuanito*, de Josep M. Tous i Maroto, i *L'amo en Sion*, de Miquel Puigserver.

5 de novembre: es va celebrar una gran funció a benefici de *Los huelguistas metalúrgicos*. Es va posar en escena l'obra *Pan y Piedra*, de José Fola Igúrbide.

1935

16 de febrer: a les 20.30 h de la nit es produí un esdeveniment que marcaria la història del teatre manacorí. Es va estrenar la sarsuela còmica en un acte i un quadre *Ay! Cuaquin qu'has vengut de prim...* de Sebastià Rubí Roig, amb música del mestre Antoni M. Servera. La representació de l'obra anà a càrrec de l'Agrupació Artística de Manacor. El director d'escena fou Joan Mas i el director artístic Gabriel Fuster. A la mateixa funció s'estrenà *El Lama Muni*, amb lletra i música del mestre Servera.

27 de març: representació de l'obra *El sueño dorado*, de Vital Asa, interpretada per l'Agrupació Artística.

26 d'abril: s'estrena el sàinet *En Banyeta Verda*, obra original dels germans Gabriel i Josep Fuster Fortesa, amb música d'Antoni M. Servera. Representà l'obra l'Agrupació Artística.

Aquest any també es va estrenar *Mis X*, d'Andreu Parera Morey, una sarsuela irònica i divertida centrada en la sàtira dels concursos de bellesa, amb música del mestre Antoni M. Servera.

21 de desembre: la Falange Española T. y de las JONS va celebrar una conferència amb el títol "Contra la Masonería". El conferenciant fou Mn. Nicolás Saggese, capellà castrense de la F.E.

1936

3 de gener: funció benèfica organitzada per l'Ajuntament de Manacor a benefici dels pobres de la ciutat. L'acte es dividia en tres parts: a la primera, la Banda Republicana va oferir un concert; a la segona, el cor Alma de Dios va interpretar diferents composicions; i a la tercera es va representar l'obra *Ay! Cuaquin qu'has vengut de prim...*

19 de gener: a les 10.30 h d'aquell dematí es va viure al teatre un espectacle diferent. Es podria titular *incident en un míting*. "El alcalde de Manacor, en comunicació que ayer dirigió al Gobernador, le da detallada cuenta del incidente ocurrido en el Teatro Principal de aquella ciudad con motivo de celebrarse atayer, domingo, un mitin organizado por la Falange Española." (*Historia de la Vieja Guardia en Baleares*, Marqués de Zayas, 1955). La Falange Española havia anunciat el seu primer acte públic a Mallorca per a aquest dia. El míting s'havia de fer al Teatre Principal de Manacor. Però aquell primer intent acabaria a tocs i, a més, dos falangistes tragueren una pistola, fet que obligà el batlle a suspendre l'acte. El míting es tornà a anunciar per al dia 2 de febrer, al mateix teatre. El local es va omplir i aleshores l'expectació -a causa dels incidents ocorreguts dies abans- va

fer que es prenguessin mesures de seguretat esperant nous altercats. Un grup de metges amb farmacioles ocupaven una llotja amb la bandera de la Creu Roja desplegada. Aquesta vegada, sense incidents destacables, els organitzadors -el marquès de Zayas, Joan Riera Cavaller, Néstor Gallego, Antoni Nicolau i Moragues, entre d'altres- varen poder acabar el seu míting.

14 de febrer: es va celebrar un míting del Front Popular, d'esquerres. Després dels parlaments va cantar l'Orfeó de la Joventut Socialista.

8 de juny: l'Agrupació Artística va representar una funció a benefici dels obrers en atur de Manacor. També va actuar la Banda Republicana de Manacor dirigida pel mestre Servera. Es representaren les peces *Doña Francisquita*, *Bohemios* i *Molinos de viento*.

Juliol i agost: el començament de la Guerra Civil espanyola fa que se suspenguin totes les funcions als teatres. El Teatre Principal, com molts altres edificis de la ciutat, també va ser ocupat per les tropes franquistes. Aquells dies la nova situació era prou delicada i calia mantenir-se al marge de les tensions polítiques i socials.

19 de setembre: l'empresa anuncia al setmanari *Voz y Voto* el següent: "La empresa del Teatro Principal, en su deseo de cooperar al glorioso Movimiento Nacional, desea que la primera de las funciones de la presente temporada sea a beneficio de la heroica Falange Española y el Ejército Nacional cuyo valor y patriotismo hemos podido apreciar estos días pasados. Otra de las funciones será a beneficio de las no menos valientes —pero no heroicas, por supuesto— Milicias ciudadanas y Requetés. A tal fin, el empresario visitó al alcalde y se ofrecieron toda clase de facilidades a fin de que estas funciones resulten lo más agradables y lúcidas posible."

22 d'octubre: es va celebrar una funció organitzada per la Falange Femenina, a la qual va assistir el comte Rossi -autèntic protagonista d'aquells dies-, acompanyat pel marquès de Zayas, aleshores cap provincial de la Falange. A la seva arribada al teatre, la banda de música va tocar l'himne italià i tot el públic de la sala es va posar dret. Dos dies després la Jefatura Local de Prensa y Propaganda organitzava la projecció de la *Versión cinematográfica en los frentes de Porto Cristo y Son Servera*, filmació feta pel propi comte Rossi i les milícies de Manacor el dia 16 del mateix mes. Com a complement es va projectar *Camino de héroes*, un documental sobre la campanya italiana a l'Àfrica. La majoria d'aquests actes acabaven cantant els himnes feixistes.

20 de desembre: se celebra la primera funció "pro-canastillas" per ajudar les esposes de setze combatents que són al front, organitzada pels col·legis La Salle, la Caritat, Franciscanes, Santa Família i les Escoles Nacionals. El comte Rossi s'acomia oficialment de Manacor i el teatre s'omplí de gom a gom. Al llarg del seu parlament va anunciar la prompta unificació dels falangistes i els requetés. Després visità el local de la Falange Femenina i l'Ajuntament, on anuncià que sortia cap a la península per seguir lluitant a les ordres del general Franco.

1937

21 de gener: l'Ajuntament remeté al Govern Civil la còpia actualitzada de l'aforament dels cinemes en funcionament a Manacor; l'aforament total del Teatre Principal era de 1.310 butaques.

30 de gener: un grup falangista de Ciutat posa en escena la comèdia en vers *Morir por la Patria*, de Sebastià Cladera Rotger, que aleshores tenia 20 anys. Com a primeres figures de la companyia actuaren Javier Solanas i Mercedes Marcet, i el propi autor dirigí l'obra, que era la segona que estrenava després d'una primera incursió en el teatre regional el 1935. La funció acabà amb l'actuació d'un cor que va cantar una cançó humorística titulada *El caballo Bayo*, original d'un aficionat manacorí.

7 de febrer: un grup escènic femení de Felanitx va escenificar *El gran desfile*, un espectacle de revista. Segons la premsa de l'època hagueren de repetir tots els números musicals, arrodonint la funció cantant *El Danubio Azul*, *La rosa del azafrán* i una obra curta dels germans Quintero. L'acte era la cloenda de la jornada del dia de Falange Española T. y de las JONS. La Jefatura de la Falange publicà una nota a la premsa local agraint la col·laboració del poble, al mateix temps que demanaven disculpes "...a cuantas personas sufrieron molestias, debido a circunstancias muy ajenas de nuestro ánimo".

5 de març: es va celebrar una funció amb molt d'èxit a benefici de la Legión de las Flechas, amb l'assistència de les autoritats. Es va representar l'obra *El divino impaciente*.

17 d'abril: s'estrena l'obra *El Pirata*, de Gabriel Fuster, a càrrec de l'Agrupació Artística, amb el ballet de Nadine Lang i música d'Antoni M. Servera.

31 d'octubre: a benefici del Movimiento y la Defensa Pasiva Antiaérea de Manacor, un grup de Ciutat va representar *Maruxa* i *La verbena de la Paloma*. Hi actuaren, entre d'altres, el baix Oscar Pol i el baríton Joan Vives. La direcció musical anà a càrrec del mestre Arturo Barata. Descomptades les despeses, el benefici obtingut fou de 974 pessetes.

8 de desembre: es representa *El hombre que recuperó su alma*, obra original del manacorí Francisc Ferrari Billoch; la funció va ser organitzada per la Jefatura de Premsa i Propaganda de F.E.T. y de las JONS.

1938

9 de gener: es varen representar dues obres de Gabriel Fuster Fortesa: *Un arracés del camí* i *Ficha azul*, que es va estrenar. La companyia Fortesa-Valls interpretà les dues obres i també *Es metge nou*, de Miquel Puigserver, que completà la funció. L'espectacle es va fer a benefici de Auxilio Social.

17 de gener: a les 20.30 h del vespre es va estrenar *El tio Pep se'n va a Muro*, original de Sebastià Rubí Roig, amb música del mestre Antoni M. Servera. L'obra es tornà a escenificar tres dies després. Les recaptacions foren a benefici de Falange Femenina i de la Defensa Pasiva de Manacor. La taquilla del primer dia va recaptar 2.612 pessetes, de les quals descomptaren 197,15 de despeses d'escenari. El segon dia es varen ingressar 2.031,15 pessetes i s'abonaren factures per un total de 788,50 pessetes.

Febrer: es va celebrar un concert patrocinat pel comandant militar cap del sector, tinent coronell Enrique Esquivias, a benefici de la Defensa Pasiva Antiaérea per a la construcció de refugis i obres benèfiques.

19 i 20 de març: aquests dos dies els manacorins varen poder veure *Morena Clara*, amb

Imperio Argentina i Miguel Ligeró. Les grans figures peninsulars també venien a actuar al Teatre Principal.

26 i 27 de març: es va estrenar l'esdeveniment de l'any, el film *Los claveles*.

17 i 18 d'abril: funcions teatrals a benefici d'Obres Benèfiques de Manacor, patrocinat pel comandant militar tinent coronell Enrique Esquivias Zurita. Es varen representar *El Pirata*, obra de Gabriel Fuster i música del mestre Antoni M. Servera. La sarsuela *Molinos de viento*, amb lletra de Lluís Pasqual i música del mestre Pablo Luna, i el sainet *El tio Pep se'n va a Muro*, de Sebastià Rubí i el mestre Servera.

23 i 24 d'abril: es va projectar *Ana Karenina*, una superproducció de la Metro-Goldwyn-Mayer, basada en una novel·la de León Tolstói, interpretada per Greta Garbo i Clarence Brown.

2 i 3 de juny: funció de cine "proValència"; el setmanari local *Arriba* en feia ressò: "Es digno de hacer constar el noble gesto de la empresa que cedió gratis el local y gastos correspondientes, lo mismo que de los empleados del Teatro que no cobraron nada por sus servicios." A la funció es varen recaptar 157,30 pessetes.

18 de novembre: projecció de la pel·lícula *Sombrero de Copa*, amb Fred Astaire i Ginger Rogers.

23 de desembre: projecció de *El secreto de vivir*, amb Gary Cooper i Jean Arthur.

30 de desembre: es va projectar *Miguel Strogoff o el correo del Zar*, amb Adolph Wolhbruck, basada en la novel·la de Jules Verne, en la qual participaren 10.000 extres.

1939

18 de febrer: es projectà la pel·lícula *Suspiros de España*.

Abril: la companyia de comèdies de María Gómez va oferir dues funcions: una a les 16.00 h del capvespre, amb l'obra *Dueña y senyora*; i l'altra a les 21.30 h de la nit, amb *La jaula de la leona*.

Acabada la guerra es va imposar un nou ordre polític, social i moral que es reflectí tant en el cinema com en el teatre. L'Església, guardiana de la moral dels feligresos -especialment de les feligreses-, aconsellava prudència a l'hora d'anar a veure cinema i els orientava classificant les pel·lícules d'aquesta manera: "B. Buena para todos; D. Con defectos más o menos que pueden ser corregidos: pasable; F. Sólo para personas formadas; P. Peligrosa, incluso para personas formadas; M. Perniciosa para todos." En uns exercicis espirituals que se celebraren -aleshores bastant habituals-, entre d'altres coses, es recomanava: "Huiré de bailes indecentes y de teatros y cines como del rayo y la tempestad. Cuan graves motivos de crueles y amargos remordimientos tendrá en la hora de la muerte la joven cristiana que no haga caso de estos avisos." També s'organitzaven sessions de cinema als col·legis i a les parròquies oferint entrades més econòmiques per tal d'allunyar els joves de les sales públiques de cinema.

30 de juliol: es va celebrar un acte per explicar en què consistia la formació de les Milícias

Ciudadanas i la seva missió. El presidiren el batle Jaume Jaume i el comandant militar Ignasi Despujol.

19 de setembre: el setmanari *Voz i Voto* va publicar aquest article: “La empresa del Teatro Principal en su deseo de cooperar con el glorioso Movimiento Nacional, desea que la primera de las funciones de la presente temporada sea a beneficio de la heroica Falange Española y el ejército Nacional, cuyo valor y patriotismo hemos podido apreciar estos días pasados. Otra de las funciones sería a beneficio de las no menos valientes, pero no heroicas, por supuesto Milicias Ciudadanas y Requetés. A tal fin el empresario visitó al alcalde y se ofreció a toda clase de facilidades a fin de que estas funciones resultasen lo más agradables posible y lúcidas.”

2 d'octubre: se celebrà una vetllada en honor dels membres de la Congregació Mariana que moriren al camp de batalla de Porto Cristo. La notícia es veia reflectida a la premsa d'aquells dies: “Nunca hemos visto un llenazo como el de ayer, muy bien para el pueblo. Nada une tanto como la religión. Presidieron el acto las primeras autoridades civiles, militares, judiciales, eclesiásticas, jerarquias i entidades religiosas”. Per a tancar l'acte, el Canonge Antoni Sancho va dirigir unes paraules als familiars dels morts en combat: “... otro orador diría que la sangre de vuestros hijos clama venganza, un orador sagrado, un sacerdote, no puede decirlo, la sangre de vuestros hijos marca en el suelo una señal.”

1940

22 d'abril: es va celebrar un acte d'homenatge al Japó patrocinat per la Delegación Provincial de Propaganda de la Sección Femenina. El Sr. Pedro M. Escursell va pronunciar una conferència i es varen poder veure unes belles projeccions en color acompanyades de música japonesa. L'empresa del teatre es va fer càrrec de les despeses del local, fluid elèctric i personal.

29 d'octubre: va debutar la companyia Lírico Infantil procedent del Teatre Principal de Palma, amb les conegudes obres *Molinos de viento* i *Los claveles*.

10 de desembre: gran actuació de la Compañía Lírica Española procedent del Principal de Palma: va representar *Los Gavilanes*, *La viuda alegre*, *Katuska* i *El anillo de hierro*.

1941

Aquest any es va decretar la prohibició de projectar pel·lícules en cap altre idioma que no fos el castellà. El català és esborrat de la vida cultural de Mallorca i, com era d'esperar, la censura controla el tipus de teatre i de cinema que es pot veure. La majoria d'obres són de tendència costumista, amb trames còmiques i sentimentals. Segurament per raons patriòtiques, abans de sortir d'una funció de cinema o de qualsevol espectacle tots els espectadors s'havien d'aixecar i alçar

Pasqui dels anys quaranta.
Col·lecció Dolors Dominguez.

el braç dret, mentre s'escoltava el so de la marxa reial i es projectava una imatge del general Franco a la pantalla. Durant la postguerra el teatre es va dedicar més a la projecció de cinema.

26 de setembre: el Principal torna a començar la temporada amb la pel·lícula *La fiera de mi niña*, amb Katherine Hepburn, i *Sigamos la flota*, amb Fred Astaire.

Octubre: l'empresa va sol·licitar una autorització per instal·lar als baixos del local un motor de 20 HP i un alternador de 10 RW, dos generadors per a la producció d'energia elèctrica. Gaspar Fortesa, propietari del local, va especificar que el sistema funcionaria únicament durant les interrupcions d'energia provocats per l'empresa subministradora.

Desembre: malgrat els problemes en el subministrament de fluid elèctric, el teatre, ja proveït dels aparells adients, va seguir amb les seves sessions cinematogràfiques: *Café Metropol*, amb Tyrone Power i Lorette Young; *Ninotchka*, amb Greta Garbo; *Preludio de amor*, amb Gary Grant i Grace Moore; *Desayuno para dos*, amb Bárbara Stanwyck; *La florista de la reina*, amb María Guerrero; *Pigmalión*, amb Leslie Howard i Hedy Hiller; *Cena en el Ritz*, amb David Niven; i *21 días juntos*, amb Vivien Leigh i Laurence Olivier.

1942

10 de gener: va actuar la companyia de sarsueles de Ricardo Mayral, que va oferir les obres *Rose Mari*, adaptada al castellà per Gabriel Camarasa, i *La del soto del Parral*, de Sautullo y Vert.

20 i 23 de novembre: tornà a actuar la companyia lírica del tenor Ricardo Mayral. El tenor mallorquí Francesc Cano tornà a debutar després d'haver estat empresonat l'any 1936 per motius polítics. Amb aquest espectacle retornava a l'escenari i recobrava la seva popularitat. Es representaren quatre sarsueles a preus populars: *Bohemios*, *Maruxa*, *Los claveles* i *Los Gavilanes*.

17 de desembre: amb la creació del NO-DO —“Noticiarios y Documentales”—, el règim es proveï d'un noticiari propi que alhora servia per difondre la ideologia del nou sistema polític i social. La seva projecció fou obligatòria a totes les sales cinematogràfiques.

22 de desembre: es representà a benefici de La División Azul la sarsuela *La del manojo de rosas*, a càrrec de l'Agrupació Artística. Mestre Servera dirigí l'espectacle.

1943

7, 8, 9 i 10 de gener: la Gran Compañía de Zarzuela va presentar a Manacor el baríton Marcos Redondo. Durant els quatre dies es representaren les obres *El cantar del Arriero*, *El huésped del Sevillano*, *Molinos de Viento*, *La Generala*, *Los guapos* i *La dogaresa*.

9 d'abril: s'estrenà a Manacor la pel·lícula *Raza* i el setmanari *Arriba* va descriure l'esdeveniment així: “El 9 de abril de 1943 y hallandose nuestro primer coliseo profusamente engalanado, con asistencia de nuestras primeras autoridades militares, civiles y eclesiásticas, tuvo lugar en sesión privada el estreno en nuestra ciudad de la producción nacional patrocinada por el consejo de la Hispanidad, de la película *Raza*.” Aquest film, polititzat, fou un dels més publicitats que es varen projectar a Manacor. A les portes del teatre, un grup

d'al·lotes vestides de blau de la Secció Femenina feien saber que qui no anàs a veure la pel·lícula podia ser considerat un comunista. La pel·lícula, protagonitzada per Alfredo Mayo i Ana Mariscal, i dirigida per José Luis Sáenz de Heredia, estava basada en un guió de Jaime Andrade, pseudònim de Francisco Franco.

Setembre: durant tot el mes el teatre va realitzar unes petites obres que li varen suposar una inversió de 98.000 pessetes. Una vegada finalitzades les reformes, el local va torna obrir la temporada amb la pel·lícula *Lobos del Norte*, amb Henry Fonda i Dorothy Lamour.

Novembre: es presentà la companyia lírica de Marcos Redondo. Un petit incident va retardar l'arribada del baríton a la nostra ciutat. Malauradament, després d'unes fortes plogudes que es produïren a Manacor aquells dies, el cotxe que des de Palma portava l'artista, l'empresari i un periodista va quedar tota la nit als afores del poble sense poder travessar el torrent. Afortunadament, al dia següent ja s'havia solucionat el problema i dos dies després el cantant hi va oferir dues funcions: *La Calesera* i *El cantar del Arriero*.

Desembre: la Gran Compañía de Circo va dur els famosos pallassos Gabi, Fofó i Emilin a Manacor. Ells eren les primeres figures de l'espectacle. No era la primera vegada que aquests artistes venien a Manacor.

1944

3 de març: la Delegación Provincial Sindical va enviar la seva companyia de sarsuela per fer una representació de *La tabernera del Puerto*. Els afiliats d'Educació i Descans podien comprar l'entrada amb un descompte del vint-i-cinc per cent. La funció, que segons els testimonis presencials no va omplir més de mig local, "no va passar de discreta". Els actors cantaren dirigits pel mestre Jaume Dalmau, acompanyats per 40 professors d'orquestra.

A mitjan mes de maig es va tancar el teatre per fer-hi unes petites reformes i a finals d'abril es va tornar a obrir.

26 de maig: es va convocar un debat/reunió per solucionar els talls en el subministrament elèctric de Manacor. El batle Gumersindo Gil hi va participar i es va comprometre a fer d'intermediari amb l'empresa subministradora. Així, el batle i l'elèctrica varen signar un document on es comprometien a posar una solució al problema.

Programa de mà de 1943.
Col·lecció Joan Riera.

9 de setembre: el teatre va reprendre la seva activitat després de romandre tancat el mes d'agost per vacances amb l'estrena de *Mamá a la fuerza*, amb Ginger Rogers i David Niven.

Octubre: es varen projectar les pel·lícules *Tenorio*, amb Mickey Rooney i Judy Garland; *La octava mujer de Barba Azul*, amb Claudette Colbert i Gary Cooper; *Sospecha*, amb Joan Fontaine i Gary Grant; *Inocencia y juventud*, d'Alfred Hitchcock, amb Charles Bennett i Alma Reville. El teatre aconseguí omplir altra vegada.

1945

2 i 3 de març: durant dos dies de funció i amb un gran èxit de públic es varen representar 8 obres: *Los de Aragón*, *La Dolorosa*, *El cabo primero*, *El barbero de Sevilla*, *El huésped del sevillano*, *La parranda*, *La del soto del Parral* i *La Montería*. Les tres últimes interpretades per barítons mallorquins.

10 de març: es projectà *Hijos de la farandula*, amb Mikey Rooney i Judy Garland.

11 de març: el baríton Francesc Bosch ofereix un recital en solitari per acomiadar-se del públic de l'illa, ja que durant mig any se n'anava de gira per actuar als millors teatres nacionals.

23 de març: la companyia de Lina Yegros, procedent del Principal de Palma, va oferir quatre funcions: *La gente dice que sí*, *La condesa María*, *Con los brazos abiertos* i *Las hijas del rey Lear*. Malgrat la crisi que es vivia a Manacor, la gent va omplir el teatre.

12 d'abril: se celebrà un acte benèfic a càrrec de l'Agrupació Artística, amb la col·laboració dels antics fundadors. Una vegada deduïdes les despeses, es va fer entrega a beneficència de 3.630 pessetes.

3 de maig: es va retre un homenatge al baríton local Bartomeu Vallespir. L'acte fou organitzat conjuntament per l'Ajuntament i l'Agrupació Artística, amb la intenció d'ajudar-lo econòmicament en el seu projecte d'anar-se'n a Madrid o a Barcelona per perfeccionar la tècnica de la seva veu. La funció va constar de quatre parts: sarsuela, oferiment, concert coral i peça còmica. Al final, i per sorpresa, hi va haver l'actuació d'una banda de música militar.

2 de juny: l'espectacle programat a la nit no va tenir èxit. L'Agrupació Artística havia preparat dues sarsueles, però el públic manacorí no va acudir al teatre. Segons la premsa, certes rivalitats entre els membres fundadors i altres col·laboradors que formaven part d'una organització sindicalista varen fomentar la incertesa, i tal vegada la gent assabentada dels fets preferí evitar qualsevol imprevist. Les obres representades foren *La viejecita* i *La del soto del Parral*.

13 i 14 de juny: la Compañía Dramática Española de María Guerrero i Pepe Romeu va posar en escena *Locura de Amor*, obra en quatre actes de Manuel Tamayo, i *La Malquerida*, drama en tres actes de Jacinto Benavente.

24 de novembre: l'Agrupació Artística va representar *La canción del olvido* i *El tío Pep s'en va a Muro*. A la primera peça, de Romero i Fernández Shaw, posà la música el mestre Serrano, i a la segona -el sàinet líric de Sebastià Rubí-, el mestre Servera dirigí l'orquestra.

1946

26, 27 i 28 de gener: les actuacions de la gran companyia lírica de Jorge Castell va ser molt aplaudida. El dissabte es varen representar *Doña Francisquita* i *Los Gavilanes*. Diumenge, a la funció del capvespre, *La viejecita* i *Maruxa*; i a la nit *La Dogaresa*, on el baríton Francesc Bosch, després de cantar, va rebre una de les més llargues ovacions que va registrar mai el Teatre Principal. A causa de l'èxit, l'empresa va allargar el contracte i el dilluns oferiren dues funcions més: *Marina* i *Las palomas*.

5 de febrer: a les 21.00 h del vespre l'Agrupació Artística va posar en escena la comèdia lírica del mestre Moreno Torroba: *Luisa Fernanda*. Dirigia la música el mestre Antoni M. Servera i la dramaturgia, Faust Puerto Planas. El preu de les butaques era de 7 pessetes i el de les llotges del primer pis de 6 pessetes.

2 i 3 de març: la companyia de Jorge Castell, amb Francesc Bosch com a figura principal, representaren les obres *La Dolorosa*, *Los de Aragón*, *El barbero de Sevilla*, *La del soto del Parral*, *El huesped del Sevillano* i *La montería*.

28 de maig: l'Ajuntament va acordar rebaixar un 10% l'impost per consum de luxe que pagaven els empresaris del Teatre Principal i el Centre de Varietats, "como medio para aliviar su grave situación económica y defensa de la cultura local".

2 de juny: es va tancar la temporada de sarsueles amb dues funcions: *La viejecita* i *La del soto del Parral*. Les va posar en escena el grup d'aficionats que integraven el quadre artístic d'Educació i Descans, que sovint actuava amb l'Agrupació Artística, dirigits per Faust Puerto i el mestre Antoni M. Servera.

2 de novembre: es varen projectar *Tramposos entrampados*, amb Abbot i Costello i *Luz en el alma*, amb Deanna Durbin i Gene Kelly.

Novembre: es projectaren les pel·lícules *El corsario Negro*, d'Emilio Salgari i Mr. Lucky, amb Cary Grant i Laraine Day. *El gran vals*, amb Curt Bois i Miliza Korjus. *Sudan*, amb Maria Montez.

15 de desembre: l'Agrupació Artística va preparar un homenatge a l'autor local Andreu Parera Morey; durant l'acte es va representar la seva obra *Luz negra*, una sarsuela molt semblant a *Los Gavilanes*.

1947

19 i 20 d'abril: la Gran Companyia Lírica de Francesc Bosch va oferir un programa de cinc sarsueles: *Los Gavilanes*, *La marcha de Cádiz*, *Luisa Fernanda*, *La Ventera de Medina*, *La canción del olvido* i *La Montería*.

30 d'abril: s'estrenà la sarsuela *El destino*, de Gabriel Fuster, a càrrec de l'Agrupació Artística, amb música d'Antoni M. Servera.

1948

31 de gener i 1 de febrer: es va projectar el gran esdeveniment cinematogràfic de la temporada: *Tierra generosa*, amb Susan Hayward.

17, 18 i 19 de febrer: la Gran Compañía Dramática de Társila Criado i Alfonso Candel representen *La Casa*, de José M. Pemán; *El Alarido* i *El caudal de los hijos*, dels germans López Pinillo; *Cristalina*, d'Álvarez Qintero; i *Sabela de Cambados*, d'Adolfo Torrado.

A més de sarsueles i teatre, el Principal seguia oferint al públic manacorí bon cinema. En són una bona mostra les següents pel·lícules: *San Francisco*, amb Clark Gable i Jeanette MacDonald; *Mar de Hierba*, amb Spencer Tracy i Katharine Hepburn; *Recuerda*, amb Ingrid Bergmann i Gregory Peck; *Los mejores años de nuestra vida*, amb Myrna Loy; *Gilda*, que es va fer famosa abans que s'estrenés a causa de la publicitat radiofònica. De la cançó *Amado mio*, inclosa en la banda sonora de *Gilda*, se'n va fer una versió manacorina.

18 de setembre: a les 22.00 h de la nit hi va actuar l'Orquestra Simfònica de Mallorca.

1949

4 de gener: la companyia Artis va estrenar a Manacor *Fang*, de l'autor local Gabriel Fuster. L'obra s'havia estrenat a Palma l'1 de desembre de 1948.

13 de febrer: es va celebrar un concert extraordinari de la Capella de Manacor, en honor al capità general de Balears i a la Comisión de Ciegos del Campo de Gibraltar.

16 de març: l'Orquestra Simfònica de Mallorca i la Capella de Manacor varen oferir un concert musical en funció de gala, on es varen interpretar la *Novena Simfonia de Beethoven*, *Poema simfònic Mallorca* i la fantasia *Ensueño*, del mestre Llorenç Morey.

17 de març: es varen projectar les pel·lícules *La rival*, amb Lana Turner, i *Mis 4 amores*, amb Joan Fontaine.

26 d'abril: per primera vegada a Manacor i durant un sol dia actuà al Principal de Manacor un circ americà. Va oferir dues funcions: una a les 18.45 h del capvespre i l'altra a les 22.00 h de la nit.

4 i 5 de juny: es va projectar la pel·lícula *Brindis a Manolete*, amb Paquita Rico i Pedro Ortega.

1950

Se celebrà el primer festival "Pro-canastilla", organitzat per Margalida Alcover i preparat per Carme Álvarez Osorio. La funció donà motius per a la repetició anual d'espectacles similars que sempre foren un èxit.

Aquest any el jesuïta P. Ignasi Puig va pronunciar una conferència sobre les bombes d'hidrogen.

15 i 16 d'abril: es projectà *El Danubio Rojo*, amb Walter Pidgeon i Ethel Barrymore; com a complement, *Fiesta brava*, amb Esther Williams.

3 de juny: s'estrenà la sarsuela *Els amors de la pubilla*, de Tomàs Cano i Antoni M. Servera, representada per l'Agrupació d'Educació i Descans.

Agost: es fan una sèrie de reformes per traslladar al segon pis la cabina de projecció i deixar el pati de butaques més ample. S'havia previst fer una nova decoració i canviar

la distribució de les butaques, amb dos passadissos centrals a l'estil dels cinemes més moderns. Es va construir una nova pantalla de projecció i es varen fer grans variacions a les màquines projectores per donar-los més eficiència.

Setembre: acabades les reformes, s'inaugurà la nova temporada cinematogràfica amb la pel·lícula *Tempestad en el Alma*, de Juan de Orduña, protagonitzada per José Bodalo. Malgrat que algunes escenes foren filmades a Mallorca -les coves del Drac, Valldemossa i la Cartoixa-, no va tenir gaire èxit. La crítica la va classificar simplement d'entretinguda.

16 de setembre: es projectaren les pel·lícules *Hagan juego*, amb Clark Gable i Alexis Smith, i *Carta a una desconocida*, amb Joan Fontaine i Louis Jordan.

30 de setembre: es féu una doble sessió de cinema: *El barco de la muerte*, amb Glenn Ford i Sidney Salkow, i *De hoy en adelante*, amb Joan Fontaine i Mark Stevens.

Octubre: es va estrenar la pel·lícula guanyadora de dos Òscars *La ciudad desnuda*, amb Barry Fitzgerald i Howard Duff.

4 de novembre: va arribar al Principal la gran producció de cinema *Romeo y Julieta*, basada amb l'obra de William Shakespeare, dirigida per George Cukor i interpretada per Leslie Howard i Norma Sheare. Com a complement, *El abrazo de la muerte*. Les dues pel·lícules foren classificades com a perilloses.

11 de novembre: el Circo Americano va dur el seu espectacle a Manacor. La novetat principal de la funció va ser la pista giratòria on es realitzaren les 20 actuacions, entre elles la del famós Bufalo Bill.

6 de desembre: se celebrà una funció benèfica on es representà l'obra *Una temporada a casa Dida*, de Lluís Segura Miró.

30 de desembre: els manacorins podien veure *Así son ellas*, interpretada per Wallace Beery, Elizabeth Taylor, Robert Stack, i Carmen Miranda. La banda sonora de la pel·lícula era interpretada per l'orquestra de Xavier Cugat.

1951

13 de gener: s'estrenà *Hamlet*, amb Lawrence Olivier. La pel·lícula havia obtingut tres Òscars i un premi a la Bienal de Venècia.

22 de gener: es va fer una doble funció de sarsueles, de capvespre i de nit. L'orquestra no va superar les expectatives i es va qualificar com a "paupèrrima y mal concertada", i l'actuació dels actors va deixar molt que desitjar. Es representaren *Los Gavilanes* i *El barbero de Sevilla*.

10 de febrer: actuà la companyia Artis amb les obres *Una estrella a Son Rovell*, de Josep Vidal Calatayud, i *Els calsons de Mestre Lluch*, de Bartomeu Ferrà.

23 de febrer: es representà *El tio Pep s'en va a Muro*. Una notícia ben interessant la trobam al setmanari *Arriba*: "Sabemos que se ha concedido permiso por la Sociedad General de Autores de España, para la traducción al mallorquín de obras de Teatro Castellano."

10 de març: la Capella Davidica de Ciutadella de Menorca celebrà al Principal un concert extraordinari. Els preus de les entrades foren: "Palco 7 pesetas. Butaca 6. D. Anfiteatro 6. Anfiteatro 4. D. Tertulia 4, Tertulia 3. D. Paraíso 3. Paraíso 2,25".

21 d'abril: es va fer un acte d'homenatge i record al poeta Joan Alcover. El dia 30 les Agrupacions Catalanes Filharmòniques oferiren un petit concert.

12 de maig: es projectaren les pel·lícules *Raíces de pasión*, amb "calificación moral: peligrosa. Censura del Estado: para mayores". I *Berlín Occidente*, amb "calificación moral: para mayores. Censura del Estado: autorizada para mayores".

22 de juny: se celebrà un "Gran festival benéfico pro-seminario i canastillas" organitzat per Falange Femenina.

20 d'octubre: Antoni Mus i Faust Puerto preparaven l'estrena de l'obra *La Pluma Verde*, de P. Muñoz Seca i P. Fernández, que seria representada per la Companyia d'Educació i Descans.

1 de desembre: la companyia de teatre Artis va presentar una obra en tres actes de Lluís Segura Miró titulada *Don Ventura veranea o les delícies d'un estiu*, que va ser escrita per cercar "la rima fàcil". També varen començar els assajos de la nova obra d'Antoni Mus *Es genit de sa botiguera*.

1952

14 de març: gran funció teatral organitzada per sufragar les Festes de Primavera. La companyia de Teatre Regional d'Educació i Descans va representar l'obra *Una temporada a casa Dida*.

26 i 27 de març: actuació de la companyia de Francesc Bosch, que va representar les sarsueles *Katiuska* i *Don Manolito*.

13 de maig: es posà en escena l'obra *Bala Perduda*, d'Elias. Traduïda per Antoni Mus i interpretada per la Companyia d'Educació i Descans, va ser dirigida per Faust Puerto Planas.

17 de juny: se celebrà un festival benèfic organitzat per la Falange Femenina: "Pro-canastillas y enfermos necesitados de Manacor". Durant l'acte es varen interpretar balls mallorquins i peces de diferents sarsueles.

18 i 19 d'octubre: es va inaugurar la temporada cinematogràfica amb la superproducció *Lo que el viento se llevó*, amb Clark Gable i Vivien Leigh. A Manacor, igual que en altres llocs de l'Estat espanyol, el film va batre rècords de públic.

25 i 26 d'octubre: durant aquest cap de setmana es projectaren dues excel·lents pel·lícules: *Malaca*, amb Spencer Tracy i James Stewart, i *Rebeca*, amb Joan Fontaine i Laurence Olivier.

29 i 30 de novembre: actuació de la Gran Compañía Internacional de Circo Americano Drech, en 4 úniques funcions.

6 i 7 de desembre: el teatre seguia amb les superproduccions del moment. Durant aquests dos dies es projectà *Mujercitas*, amb Liz Taylor.

8 de desembre: la companyia de comèdies de Ruíz de Alarcón representà l'obra *Terra Baixa*, d'Angel Guimerà

1953

5 i 6 de gener: gran gala cinematogràfica amb *El mundo en sus manos*, amb Gregory Peck i Ann Blyth.

5 de febrer: es va projectar *El gran Caruso*, amb Mario Lanza.

26 de febrer: recomanada per les autoritats eclesiàstiques i declarada d'interès nacional, s'estrenà la pel·lícula *El Judas*, d'Antonio Vilar.

14 de juny: va actuar en una única funció la companyia italiana Scaligera, amb la gran òpera *Madame Butterfly*.

3 de juny: la companyia Ruíz de Alarcón representà la comèdia en tres actes *Lo que no va ésser*, de Gabriel Fuster Fortesa, que s'havia estrenat a Palma el dia 28 del mes anterior.

1954

13 i 14 de febrer: arribà a la pantalla del Principal *Sansón y Dalila*, amb Victor Mature i Hedy Lamarr. Aquesta gran producció cinematogràfica basada en un passatge de la *Bíblia* fou dirigida per Cecil B. de Mille. Com a complement es pogué veure *El capitán Veneno*, amb Fernando Fernán Gómez.

Febrer: es projectà *Alba de América*, de Juan de Orduña, amb Amparito Rivelles i Antonio Vilar. La pel·lícula estava basada en el descobriment d'Amèrica.

27 de febrer: s'estrenà *Otelo*, amb Orson Welles, basada en l'obra de W. Shakespeare, i *Guerrilleros de Filipinas*, amb Taylor Power.

1 de juny: a les 21.30 h es va estrenar l'opereta *El conde de Luxemburgo*, amb tant d'èxit que el dimarts següent es va repetir la funció. El final de festa anà a càrrec de l'Agrupació Artística.

2 d'octubre: es projectà a la pantalla del Principal el gran esdeveniment cinematogràfic de l'any: *Quo Vadis?*

8 d'octubre: anunciada com l'orgull de la nostra cinematografia i recomanada per a tots els públics "porque entraña en sí, las enseñanzas de la Santa Madre Iglesia" es va projectar *La guerra de Dios*.

12 d'octubre: a les 17.30 h del capvespre la companyia de teatre regional Artis inaugurava la temporada teatral amb *Mal llamps els doblers*. El vespre, a les 21.30 h, s'oferiren dues funcions més: *Així és el món* i *Anar per llana*, obres dirigides per Juanito Valls.

14 de desembre: a les 22.00 h de la nit va actuar l'Orquestra Simfònica de Mallorca, dirigida pel mestre Ekitay Ahn, amb la col·laboració del mestre Llorenç Morey, autor de l'intermedi *Los gnomos del Drach*, una de les peces que s'interpretaren.

1955

3 i 4 de gener: en funcions de capvespre i nit, va actuar una companyia lírica amb el baríton Antonio Navarro. Es representaren les sarsueles *La alsaciana* i *La revoltosa*. El dimarts dia 4, *El barbero de Sevilla* i *El asombro de Damasco*; i a la nit, *En Sevilla esta el amor* i *Al dorarse las Espigas*.

10 de gener: la companyia d'Ismael Merlo representà *La vida en un bloc*, obra de Carlos Llopi.

25 de gener: la Capella de Manacor va retre un homenatge al mestre Noguera, en col·laboració amb la banda de música del Regimiento de Infantería de Palma.

8 de març: el Principal s'omplí de flamenc durant la vetlada. Es projectà l'alegre pel·lícula *Olé torero*. Després hi varen actuar *cantaores* flamencs i es presentaren els finalistes del Festival de Arte Español. Hi Actuaren Josep Fiol, imitant Antonio Molina; Vicente García, imitant Pepe Blanco; i Pere Llabrés, imitant Pepe Pinto.

23 d'abril: s'anuncià la pel·lícula *El mayor espectáculo del mundo*, amb Charlton Heston i James Stewart. El film es publicitava com "El espectáculo que conmoverá a todo Manacor."

1956

5 de juny: es va celebrar un homenatge pòstum al desaparegut mestre Antoni M. Servera, organitzat per l'Agrupació Artística i patrocinat per l'Ajuntament de Manacor.

15 de setembre: es va inaugurar la temporada amb una superproducció nacional: *Tarde de toros*, amb Antonio Bienvenida i Maruja Asquerino. Com a complement es projectà *Rumbo a Java*, amb Fred MacMurray.

29 de setembre: la companyia de Marcos Redondo va representar dues obres: a les 18.00 h del capvespre, *El cantar del arriero*; i a les 22.15 h de la nit *Luisa Fernanda*. "Quedan suprimidos los pases a favor."

22 de desembre: amb motiu de les festes de Nadal s'estrenà *La túnica sagrada*, amb Richard Burton, Jeans Simons i Victor Mature.

1957

17 de gener: s'estrenà a Manacor l'obra *Mal bocí*, d'Antoni Mus, a càrrec de la companyia Artis. L'obra de Mus ja s'havia estrenat a Palma el 28 de novembre de 1956.

1958

28 de gener: es projectà *La gata*, "grandioso film en technicolor i cinemascop a precios populares", amb Aurora Bautista i Jorge Mistral, aleshores els actors de moda. Durant aquests anys el Teatre Principal havia de competir de valent amb dos nous locals cinematogràfics: La Sala Imperial i el Cine Goya.

9 de maig: a les 21.00 h del vespre se celebrà la segona funció "pro-Congrés Eucarístic". Un grup d'artistes locals representen *Una temporada a ca sa Dida*, obra en tres actes de Lluís Segura Miró. El preu de l'entrada a butaca era de 12 pessetes.

16 de maig: a les 22.00 h de la nit es representà *El Gran Teatro del mundo*, auto sacramental de Calderón de la Barca, amb un gran nombre d'actors locals. L'obra formava part del programa del 1r Congrés Eucarístic Comarcal. El setmanari *Arriba* anuncià l'obra uns dies abans: "Será representado en el Teatro Principal en la noche del próximo viernes día 16, como grandiosa contribución de nuestro teatro clásico al esplendor del Congreso y para gloria de la Eucaristía. Las localidades podrán adquirirse en las Oficinas del Congreso."

9 de desembre: es va celebrar una vetlada artística a benefici de "Navidad del pobre". Aquest any es va organitzar una subscripció "Pro-aguinaldo", promoguda per l'Ajuntament de Manacor, que va encetar la llista de donants amb 1.000 pessetes. Es va representar el sainet líric *La del manajo de rosas*, a càrrec de l'Agrupació.

18 de desembre: el Teatre Principal oferí una funció de preestrena de la pel·lícula *Testigo de cargo*, protagonitzada per Tyrone Power, que recentment havia mort.

1959

Aquest any l'Agrupació Artística va representar l'obra de Diego Fabri *Proceso a Jesús*, dirigida per Antoni Mus.

10 d'octubre: el setmanari *Arriba* va publicar una entrevista al Sr. Gaspar Fortesa -propietari del Teatre- on, entre d'altres coses, deia que recentment havia viatjat fora de l'Estat espanyol i havia pogut apreciar els avantatges del sistema *Cinerama*: la claredat de visió i so, el sistema Add-A.O. Fortesa també anuncià que l'empresa dubtava entre la sessió contínua o numerada, malgrat que la gent preferia la contínua. Segons Gaspar Fortesa, la propera temporada cinematogràfica seria extraordinària, i donava en primícia el nom d'algunes pel·lícules que s'hi veurien: entre d'altres, *La vuelta al mundo en 80 días*, *¿Dónde vés Alfonso XII?*, *Quiero vivir*, etc.

1960

1 de març: l'Agrupació Artística va retre un homenatge a Faust Puerto Planas per celebrar els seus 25 anys de vinculació amb el món teatral. A la primera part, el grup escènic El Farol va representar *Crimen perfecto*, dirigida per Antoni Mus i protagonitzada pel mateix Faust Puerto. A la segona part es va fer l'homenatge i per acabar es va escenificar *Ai, Quaquín que has vengut de prim!* La recaptació va ser destinada als necessitats de Manacor, per desig de l'homenatjat.

22 de març: es va estrenar la comèdia *Los cuatro Robinsones*, a càrrec dels alumnes del Col·legi Ramon Llull. La segona obra, la sarsuela còmica *Las secuestradoras*, fou representada per les alumnes de la Puresa. Els alumnes d'aquests dos col·legis dedicaren la funció al seu patró, sant Tomàs.

16 d'abril: el grup escènic El Farol i l'Agrupació Artística de Manacor escenificaren l'auto sacramental de Calderón de la Barca *El gran teatro del mundo*.

1961

21 de març: es va representar la versió infantil de la famosa farsa de Sebastià Rubí i el mestre Servera *Ai, Quaquín que has vengut de prim!*. Va dirigir l'obra Faust Puerto i la música, el mestre Rafel Nadal.

1963

11 de gener: s'estrenà la darrera obra teatral de Gabriel Fuster *La santa humildad*, basada en la vida de sant Martí de Porres. Miquel Pericàs i Guillem Alcover s'encarregaren de la direcció.

2 de maig: el Duo Dinámico i altres artistes varen actuar al Principal a partir de les 19.00 h del capvespre.

1965

27 de febrer: es va celebrar el concurs de bellesa i elegància "Miss Manacor 1965", i també un gran ball de carnaval. Va organitzar l'esdeveniment la Unió Deportiva Manacorens.

29 i 30 de maig: es projectà el film *Matrimonio a la italiana*, amb Sofia Loren; i com a complement *Delito*.

3 i 4 de juliol: es projectaren les pel·lícules *Lulú*, amb Marujita Díaz, i el film policíac d'acció *13 calle Oeste*, amb Alan Ladd.

21 i 22 d'agost: s'estrenà a Manacor la pel·lícula *Traidor en el infierno*, amb William Holden, i com a complement *Vd. puede ser un asesino*, amb Alberto Closas i José Luis López Vázquez.

1966

29 i 30 de gener: es projectaren *El valle de la violencia*, una de les millors pel·lícules de James Stewart -segons la publicitat de l'època- i de complement "*El Santo*" en el *Hotel de la muerte*.

19 i 20 de febrer: s'estrenaren a Manacor les pel·lícules *El favor*, amb Rock Hudson i Leslie Caron, i *El caballero negro*, amb Alan Ladd.

30 d'abril: se celebrà l'elecció de "Miss Isla de la calma", organitzada pel Club Baloncesto Perlas Manacor. La guanyadora fou Margalida Adrover Fullana, que va ser coronada pel Sr. Manuel Morales, aleshores tinent batle i president honorari de l'entitat esportiva. L'acte es complementà amb una desfilada de models i l'actuació del Grupo 15.

Dies 13 i 14 d'agost: arribaren a la pantalla del Principal *El péndulo de la Muerte*, amb Vincent Price, i com a complement *El asesino está en la guía*.

3 i 4 de setembre: es projectaren els films *La letra*, amb Victorio Gasman, i *Espias en Beirut*.

1 i 2 d'octubre: s'estrenaren les pel·lícules *Secuestro bajo el Sol*, amb Geraldine Chaplin i Jean Paul Belmondo, i *Préstame a tu marido*, amb Romy Schneider i Jack Lemmons.

1967

7 i 8 de gener: doble programa cinematogràfic d'acció i en tinte color. Es projectà la primera pel·lícula de Tazán en Cinemascope: *Tazán en peligro*, amb Jack Mahoney. Com a complement, *El secreto del capitán O'Hara*.

11 i 12 de febrer: es projectà la comèdia musical *Pal Joey*, en color i amb un repartiment excepcional. La protagonitzaren Kim Novack, Frank Sinatra i Rita Hayworth. Es completava la programació amb *La esfinge sonrie antes de morir*, un film d'aventures.

6 de maig: s'estrenà *Help -Socorro!-*, el primer film protagonitzat pels Beatles, el grup de pop rock més popular de la dècada dels 60, i, amb el temps, de la història de la música popular. Com a complement, *Tarzán 66*.

27 de maig: com cada any es va organitzar el concurs per elegir a la "Miss Manacor 1967". Va resultar guanyadora Antoñita Gómez, una madrilenya resident a Manacor. La vetlada va continuar amb una desfilada de models d'alta costura, a més de les actuacions de la cantant Betina i de les orquestres Grupo 15 i Los Mallorquines.

26 i 27 d'agost: es projectaren els films *La muerte juega a carambolas*, amb Louis de Funes, i com a complement *El conde de Montecristo*.

11 de novembre: s'estrenà *La muerte tenía un precio*, amb Clint Eastwood. Un western de suspens i acció que amb el temps es convertiria en un clàssic. La sessió de cinema acabà amb *Tiempo de violència*, un film policíac.

1968

11 de gener: es tornà a representar l'obra de teatre *La santa humildad*, de Gabriel Fuster.

20 i 21 de gener: es va estrenar *El último homicidio*, amb Ann Magrett i Alain Delon. Completà el programa *Zanzibar*, un film d'aventures.

27 i 28 de gener: es varen projectar les pel·lícules *Ladrona por amor*, amb Shirley McLaine i Michael Caine, i com a complement *El Sheriff implacable*.

14 de febrer: Manolo Escobar va actuar al Teatre Principal amb la seva companyia. La venda d'entrades es feia per avançat i l'espectacle va tenir molt d'èxit.

2 d'abril: la Companyia Artis estrenà *Siau benvinguts*, dirigida per Antoni Mus. Va organitzar l'acte el grup excursionista Els Escorpins.

24 de maig: amb motiu de les Fires i Festes de Primavera es va celebrar una funció extraordinària per representar l'obra *Ai, Quaquín que has vengut de prim!*, a càrrec de l'Agrupació Artística, juntament amb el Cor Mixt de Sineu.

1 i 2 de juny: s'estrenaren els films *Acusación de asesinato*, amb Richard Chamberlain, i *Duelo de Reyes*.

15 i 16 de juny: es projectaren les pel·lícules *Genoveva de Brabante* i *Vivir del cuento*.

3 i 4 d'agost: s'estrenà el film *El diamante más grande del mundo*, amb Richard Harrison.

1969

18 de gener: el setmanari *Manacor* publicava aquest titular: "Será derruido el Teatro Principal. Ambicioso proyecto de parking y cine en su solar."

12 i 13 d'abril: es varen projectar les pel·lícules *Una tumba al amanecer*, amb Charlton Heston, i com a complement *La alegría de la vida*.

13 de maig: el *cantaor* Antonio Molina, aleshores a la plenitud d'èxit i popularitat, va presentar el seu espectacle *Soy Minero*. L'arribada de l'espectacle a Manacor va ocasionar alguns aldarulls per aconseguir les entrades. Mai no s'havia vist a Manacor una cua tan llarga per anar al teatre; es deia que més de 1.500 persones varen quedar sense veure l'espectacle.

31 de maig: transcrivim la notícia publicada al setmanari *Manacor*: "COMENZARON LOS DERRIBOS PARA CONSTRUIR LOS APARCAMIENTOS DEL PRINCIPAL. Han dado comienzo las obras de derribo de varios edificios contiguos al Teatro Principal, en la calle Pedro Morey a fin de preparar el terreno donde han de levantarse en su día los aparcamientos para coches. El Principal sigue por el momento ofreciendo sus habituales sesiones de cine, pero cabe esperar que el próximo mes también cierre sus puertas y se vea sometido a la piqueta demoledora. El aparcamiento a construir tendrá, según noticias, dos accesos uno por la calle Amistad y otro por la calle Pedro Morey. Otra noticia que lamentamos tener que dar es que probablemente no se construya un cine, como en principio se había proyectado, dadas las dificultades técnicas con que se han tropezado, al necesitarse ubicar los cines junto a calles de doce metros de anchura. En fin, y esta es la información, por ahora, que nuestra ciudad perderá un teatro, que funcionaba como sala de cine, y ganará un aparcamiento para varios centenares de coches."

A la secció de necrològiques del mateix dia es publicava aquesta frase: "Próximo sábado, 9'45 noche ...ADIÓSAL TEATRO PRINCIPAL."

7 de juny: aquell vespre el Teatre Principal va alçar el teló del seu escenari per celebrar l'última funció. Una funció extraordinària d'acomiadament organitzada pel mestre Rafel Nadal. Per començar es va interpretar un preludi de la sarsuela *El anillo de hierro*. Es va escollir aquesta peça perquè va ser l'obra amb la qual s'havia inaugurat el teatre l'any 1922. Després es va representar l'obra *El tío Pep s'en va a Muro*, original de Sebastià Rubí, i també diferents fragments de conegudes sarsueles. Finalment el batle de Manacor, aleshores el Sr. Jordi Servera, va pronunciar unes paraules d'agraïment i felicitació a tots els qui varen participar en aquesta funció.

A l'entrada del teatre es va instal·lar una exposició de programes de mà i fotografies d'obres representades al llarg de gairebé mig segle.

Moments abans de tancar definitivament el Teatre. Arxiu de Perlas y Cuevas.

Durant 47 anys el Teatre Principal dugué a terme grans esdeveniments com ara vetlades de sarsueles, obres teatrals que varen marcar una època, homenatges a la gent del món de la música i del teatre, i estrenes cinematogràfiques que ompliren el local els caps de setmana. Amb el seu enderrocament es tancava una etapa de la història de Manacor en què els teatres foren un referent cultural en la vida dels manacorins.

AGRAÏMENTS

Volem expressar el nostre agraïment a Joan Riera Bordoi i Joan Sitges Febrer per la seva inestimable ajuda i el seu suport a l'hora de dur a terme aquest treball.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BINIMELIS, Martí: *Manacor y el cine*. Edició particular. Manacor, 1996.
- COL·LECCIÓ setmanari *Arriba*.
- COL·LECCIÓ setmanari *Foch y Fum*.
- COL·LECCIÓ setmanari *Manacor*.
- COL·LECCIÓ setmanari *Perlas y Cuevas*.
- COL·LECCIÓ setmanari *Voz y Vota*.
- Diversos autors: *Diccionari del Teatre de les Illes Balears II*. Govern de les Illes Balears. Conselleria d'Educació i Cultura. Lleonard Muntaner, Editor / Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Palma, 2006.
- FERRER MASSANET, Rafel: *Fechas para Manacor*. Separata de *Perlas y Cuevas*, Imp. Fullana. Palma de Mallorca, 1974.
- FERRER MASSANET, Rafel: *Manacor, noticia de cada dia*. Ajuntament de Manacor. Manacor, 2005.
- FERRER MASSANET, Rafel: *Manacor, noticia de cada dia II*. Ajuntament de Manacor. Manacor, 2007.
- JUAN GALMÉS, Gabriel: *Quatre poetes costumistes de Mallorca*. Pagès editors. Lleida, 1992.
- RIERA BORDOI, Joan: *Autors teatrals manacorins i les seves obres*. Museu d'Història de Manacor / Associació d'Amics del Museu d'Història de Manacor. Felanitx, 2008.
- SBERT i BARCELÓ, Cristòfol-Miquel: *El Cinema a les Balears des de 1896*. Edicions Documenta Balear, col. Arbre de Mar, 3. Palma de Mallorca, 2001.
- SUREDA FONT, Francesca: *El teatre a Manacor en temps de la Segona República*. Separata de Randa, 37. Curial, 1995.

DOCUMENTACIÓ

- ARXIU MUNICIPAL DE MANACOR (AMM). *Plànol VIII-3-2-14*.
- AMM- *Llibre d'Actes del Ple 726/2*. Ajuntament de Manacor, 1922.

Antoni M. Alcover, l'arquitecte

Maria Antònia Matamalas

Alcover, un home polifacètic

Antoni M. Alcover i Sureda és una de les persones més representatives de part del segle XIX i XX, i un dels lingüistes més importants del nostre temps.

Alcover va néixer a Santa Cirga el dia 2 de febrer de l'any 1882, i ja de ben petit demostrà gran interès per totes aquelles coses que l'envoltaven.

Als quinze anys va partir cap a Palma per estudiar al seminari, on va començar a interessar-se apassionadament per la llengua i literatura catalanes, i també per les polèmiques religioses. El 1880 ja col·laborava a *L'Ignorància* i entre el 1881 i 1882 obtingué els seus primers premis literaris.

La gran capacitat de feina d'Antoni M. Alcover li va permetre realitzar una important carrera dins l'àmbit de l'Església; així, l'any 1886 el bisbe Cervera

l'ordenà sacerdot i, poc després, l'any 1888 fou nomenat catedràtic del seminari, on ensenyà oratòria sagrada, llengua i literatura mallorquines i història de Mallorca. L'any 1898, el nou bisbe de Mallorca, Pere Joan Campins, el nomenà vicari de la diòcesi, càrrec que exercí fins que fou nomenat vicari general i, posteriorment, canonge magistral de la Seu de Mallorca, de la qual va ser nomenat també degà l'any 1921.

A banda de la seva carrera sacerdotal, Alcover, com tots sabem, demostrà passió pel món de la llengua. Realitzà una gran tasca com a lingüista i folklorista. Un dels exemples més representatius és la recollida de les *Rondalles Mallorquines*, que signà amb el pseudònim de Jordi d'es Racó; una feina que li va permetre recollir la fantasia popular mallorquina i que fa que avui dia tenguem l'honor de poder gaudir dels contes dels nostres avantpassats, alhora que els feim nostres.

L'altra gran tasca i missió d'Alcover va ser l'enaltiment de la llengua catalana, que el va dur, d'una banda, a projectar la gran obra del *Diccionari*, per mitjà de la famosa *Lletra de Convit* de l'any 1901, i, de l'altra, a promoure el I Congrés Internacional de la Llengua Catalana l'any 1906.